

Yhteiskuntapolitiikka

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kuulemistilaisuutenne 14.10.2025

HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Suomen ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry kiittää mahdollisuudesta kommentoida ehdotusta valtion talousarvioksi vuodelle 2026. SAK nostaa esityksestä seuraavat kokonaisuudet.

Työllisyyden kehitys ja työllisyystoimet

Hallitus teki päätöksiä työllisyystoimista, mutta SAK:n näkemyksen mukaan toimet jäivät liian pieniksi ja myös päätettyjä toimia tulisi kehittää.

Yksi hallituksen julkaisemista työllisyystoimista on nuorten työllistymisaseteli, joka voidaan myöntää yrityksille 18–29-vuotiaiden nuorten palkkaamiseen. Tukeen on varattu 30 miljoonaa euroa. Vaikka esityksen tavoite on kannatettava, siihen liittyy haasteita. Kuluvalla hallituskaudella on heikennetty palkkatukea, joka toimii samankaltaisesti ja jonka kriteerit sekä hallinnointi ovat jo vakiintuneita. SAK pitää ensisijaisena palkkatuen kehittämistä.

Työttömyysturvalla tuettu opiskelu avoimessa korkeakoulussa on toinen hallituksen päättämän työllisyyspaketin toimenpide. Jo nykyisin työtön voi opiskella varsin vapaasti alle kuusi kuukautta kestäviä opintoja, riippumatta siitä, ovatko ne pää- vai sivutoimisia. Opintoja ei tarvitse hyväksyttää viranomaisilla – riittää, että ne edistävät työllistymistä tai yrittäjyyttä. Käytännössä julkisen valvonnan alaiset koulutukset, kuten avoimen korkeakoulun opinnot, täyttävät nämä ehdot. SAK korostaa, että mahdollisuuksia suorittaa myös ammatillisia opintoja työttömänä tulisi joustavoittaa edelleen. Yli 70 % työttömistä on matalammin koulutettuja, eli heillä on korkeintaan toisen asteen tutkinto.

Kuntien valtionosuuksia pienennetään reilulla miljoonalla eurolla liittyen työnhakijan palveluprosessin keventämiseen ja muistutusvelvoitteen poistamiseen. Kevennys on eduskuntakäsittelyssä budjettilakina (HE 108/2025). Määrärahaileikkaus ei ole suuri, mutta silti SAK:n näkemyksen mukaan vääräsuuntainen. Hallituksen esityksen 108/2025 mukaan vuonna 2024 työnhakijoiden alkuhaastattelujen ja työnhakukeskustelujen toimeenpanon toteuma lainsäädännön edellyttämästä tasosta oli 67 prosenttia. Täydentävien työnhakukeskustelujen osalta vastaava luku oli vain 22 prosenttia. Kokonaisuudessaan asiakaspalveluprosessin toimeenpanon toteuma suhteessa lainsäädännön edellyttämään tasoon oli tehtyjen tilastoanalyysien valossa 44 prosenttia. Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä palveluprosessia joustavoitetaan täydentävien työnhakukeskustelujen osalta. Tämä on sinällään perusteltua SAK:nkin

Yhteiskuntapolitiikka

näkemyksen mukaan, mutta määrärahan leikkaus on perusteeton ottaen huomioon, kuinka pieni osuus lainsäädännön edellyttämästä tasosta on pystytty toteuttamaan. Suomen heikko työllisyystilanne vaatii panostusta työvoimapalveluihin.

SAK ei kannata myöskään työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän kiristämisestä (HE 108/2025), koska se heikentäisi työnhakijan asemaa suhteettomasti ja poistaisi nykyisen porrastetun järjestelmän ohjaavan ja ennaltaehkäisevän vaikutuksen. Vuonna 2022 käyttöön otettu huomautuskäytäntö on osoittautunut toimivaksi: 80 prosenttia huomautuksen saaneista ei ole toistanut laiminlyöntiä. Hallituksen esitys ei ota riittävästi huomioon järjestelmän monimutkaisuutta, virheiden inhimillisyyttä eikä palveluiden saatavuutta – KEHA-keskuksen mukaan palveluissa olevien työnhakijoiden määrä on alimmillaan 20 vuoteen.

Samassa esityksessä SAK:n näkemyksen mukaan ongelmallisia kohtia ovat myös osa-aikaisessa työssä oleville työnhakijoille asetettava täysi työpaikkojen määrällinen hakuvelvollisuus ja velvoittavien työtarjousten käytänteiden kiristäminen työnhakijoiden näkökulmasta.

Maahanmuuttajien kotouttaminen

Hallitusohjelman mukaisesti maahanmuuttopolitiikkaa muutetaan velvoittavammasi: tulijoilta vaaditaan enemmän vastuuta kotoutumisestaan. Samalla norminpurkutavoite vähentää kuntien ja hyvinvointialueiden tehtäviä maahanmuuton osalta. Hallitus supistaa kotoutumisen rahoitusta lyhentämällä kuntakorvausten kestoa, leikkaamalla tulkkauskustannuksia ja tarkistamalla kotoutumiskoulutuksen hintatasoa.

SAK nostaa esiin huolen siitä, että kuntien resurssien puute voi johtaa alueellisiin eroihin kotoutumispalveluissa – osa kunnista panostaa, osa ei. Julkisen sektorin vetäytyminen voi myös siirtää vastuuta kolmannelle sektorille, mikä saattaa muuttaa kotouttamisen painopisteitä ja rakenteita.

Työsuojeluhallinnossa valvonnan resurssit vähenevät

Valtion talousarvioesityksen mukaan työsuojeluhallinnon työpaikkavalvontaan ja asiakaskysyntään vastaaviin tehtäviin kohdennetaan vuodelle 2026 yhteensä 290 henkilötyövuotta, mikä on kahdeksan vähemmän kuin vuoden 2025 budjetoidut 298 htv. Vuonna 2024 toteuma oli 297 htv. Valvontaa tukeviin toimintoihin on budjetoitu kullakin kolmella vuodella 127 htv.

Yhteensä työsuojelun aluehallinnon resurssit (valvonta ja tukitoiminnot) ovat siten:

Yhteiskuntapolitiikka

- 2026: 417 htv
- 2025: 425 htv
- 2024: 424 htv
- 2023: 445 htv
- 2022: 432 htv

Samaan aikaan, kun käytettävissä olevat resurssit ovat laskussa, työsuojeluviranomaisille on osoitettu uusia tehtäviä. Tämä herättää huolen siitä, ovatko valvontaan osoitetut voimavarat riittäviä vastaamaan kasvavaan tarpeeseen.

Työsuojeluviranomaisen tehtävänä on valvoa, että työnantajat huolehtivat työpaikkojen työoloista työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Valvonta kattaa myös muun muassa palvelussuhteen ehdot, ulkomaisen työvoiman käytön, harmaan talouden torjunnan ja tilaajavastuun noudattamisen. Viimeisimpänä valvontatehtäviä on laajennettu koskemaan paikallista sopimista. Tämä tarkoittaa, että tarkastajien työmäärä kasvaa sitä mukaa, kun järjestäytymättömät työnantajat alkavat hyödyntää yleissitovien työehtosopimusten mahdollistamia paikallisia sopimuksia. Työsuojeluviranomaisen valvontavastuulla on jo nyt yli 100 säädöstä. Lisäksi hallitus on esittänyt, että osa työneuvoston tehtävistä sekä yhteistoiminta-asiamiehen tehtäviä siirretään työsuojeluviranomaiselle näiden lakkauttamisen yhteydessä. Työsuojelutarkastusten määrä on ollut laskussa. Vuonna 2023 toteutui 24 500 tarkastusta, kun vuoden 2024 tavoitteeksi asetettiin enää 20 000 tarkastusta ja vuodelle 2025 vain 19 500.

Resurssileikkausten kanssa samaan aikaan tarkastukset työllistävät entistä enemmän, koska tapaukset ovat aiempaa vaikeampia. Esimerkkinä voidaan nostaa työsuhteiden muodon oikeudellinen arviointi. Myös ulkomaalaisvalvonta työllistää paljon. SAK korostaa, että palvelussuhteen ehtojen valvonta ei saisi syödä viranomaisen mahdollisuuksia valvoa työturvallisuuslainsäädännön vaatimia terveyttä ja turvallisuutta koskevia työoloja. Lainmukaisten työehtojen sekä terveellisten ja turvallisten työolojen merkitys yksilöiden, yritysten ja yhteiskunnan taloudelle on merkittävä.

Eriarvoisuuskehitys ja sukupuolittuneet vaikutukset

Hallituspolitiikan vaikutuksista on laadittu useita vaikutusarvioita, jotka ennakoivat eriarvoisuuden kasvua. Budjettiriiheen laaditun veromuutosten tulonjakovaikutusten arviointimuiston¹ perusteella vuoden 2026

1

<https://vm.fi/documents/10623/307601/TAE%202026%20veromuutosten%20tulonjakovaikutukset.pdf/97ca7e57-1179-9f38-1617-067eef6943ae?t=1758524992465>

Yhteiskuntapolitiikka

veropoliittiset päätökset kasvattavat suurituloisimman desiilin tulotasoa suhteellisesti (1,63 %) ja euromääräisesti (2164 €/v) eniten. Samanaikaisesti pienituloisimman desiilin nettotulot supistuvat (- 0,16 % ja euromääräisesti - 25 €/v). Veropolitiikan linja on tuloeroja kasvattava. Staattisen arvion perusteella Gini-kerroin kasvaisi noin 0,24 prosenttiyksikköä. Gini-kerroin on tosin varsin karkea tuloerojen mittari.

SAK myös huomauttaa, että veropäätösten tulonjakoarviosta puuttuu osa keskeisistä muutoksista. Esimerkiksi osa verovähennyksistä sekä työttömyysvakuutusmaksun nousu ovat jätetty arvioinnin ulkopuolelle, samoin kuin vuodelle 2027 suunniteltu yhteisöveron kevennys. Myös kotitalouskohtainen tarkastelu hämärtää osan yksilöllisistä vaikutuksista. Jos nämä muutokset huomioitaisiin tai tarkastelutapa olisi toinen, keskituloisten nettotulot eivät juuri kasvaisi. Sen sijaan tuloerojen kasvu olisi todennäköisesti voimakkaampaa.

Lisäksi julkistalouden sopeutuspäätöksiin liittyy sukupuolittuneita vaikutuksia. Esimerkiksi kehysriihessä päätetystä lisäsopeutuksesta julkisen hallinnon tuottavuuden kehittäminen (- 130 milj. €), kuntien valtionosuuksien leikkaus (-75 milj. €) tai järjestökentän lisäleikkaus (STEÄ, -10 milj. €) kohdentuu naisvaltaisille julkisen sektorin aloille. Myös hyvinvointialueiden tilanne on epävarma ja osa alueista voi olla vuonna 2026 sopeutustoimien edessä, millä todennäköisesti olisi sukupuolittuneita vaikutuksia. Veropolitiikan vaikutukset lisäävät tuloeroja, mikä voi epäsuorasti vaikuttaa myös sukupuolten väliseen tasa-arvoon, koska pienituloisissa ryhmissä on suhteellisesti enemmän naisia.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK

Lisätiedot:

Alli Tiensuu, työvoimapolitiittinen asiantuntija
alli.tiensuu@sak.fi
043 824 5007